

Župný variant 2005

Návrh na zmenu územného členenia SR

Dušan Sloboda – Ondrej Dostál

KONZERVATÍVNY
INŠTITÚT
M. R. ŠTEFÁNKA
M. R. STEFANIK
CONSERVATIVE
INSTITUTE

Marec 2005

<http://www.konzervativizmus.sk>

Namiesto úvodu

V ostatných týždňoch sme svedkami deklarácií a snáh predstaviteľov Bratislavy o to, aby hlavné mesto SR bolo samostatnou župou. Požiadavka bratislavských radných už oživila i iniciatívy o zmenu územného členenia i v ďalších regiónoch. Najhorúcejšie sa okrem riešenia situácie hlavného mesta javí otázka scelenia Spiša, obyvateľom ktorého to kedysi sľúbil i premiér Mikuláš Dzurinda. V tomto duchu podali v parlamente svoj návrh na zmenu územného členenia minulý týždeň poslanci NR SR Anton Danko (nezávislý), Karol Mitrík (SDKÚ) a Jozef Šimko (KDH).

Idea Bratislavy ako župy nie je nová a predstavitelia Bratislavy ju nastoľujú už dlho. Povýšenie hlavného mesta na úroveň kraja požadoval v roku 1996 i prezident Michal Kováč, ktorý vtedy i s touto požiadavkou vrátil parlamentu zákon o územnom a správnom usporiadaní. Vtedajšia moc však nakoniec našla v Národnej rade SR väčšinu, ktorá umožnila opätovne tento zákon prijať. Do platnosti tak vstúpilo členenie krajiny na osem krajov, nerešpektujúce hranice tradičných prirodzených regiónov. Na základe súvisiaceho zákona o organizácii miestnej štátnej správy následne došlo k istej dekoncentracii štátnej správy do nevhodne vymedzených krajov, ktoré však smerovalo len k sústreďovaniu právomocí do rúk štátnej správy. Až do roku 1998 najmä pre nechotu Mečiarovej vlády vzdať sa časti štátnej moci bola reforma verejnej správy len prázdnu floskulou.

Hoci pretrvávala všeobecná nespokojnosť s regionálnym členením Slovenska, i územná samospráva na úrovni krajov bola nakoniec za prvej Dzurindovej vlády v júli 2001 uzákonená v hraniciach identických práve s "osmičkou" zdedenou z mečiarizmu. A to napriek tomu, že vládny návrh zákona o samosprávnych krajoch rátať s rozdelením Slovenska na báze tzv. župného variantu na 12 prirodzených regiónov. S takouto podobou členenia totiž nesúhlasili ľavicové vládne strany, ktoré sa následne v parlamente spojili s opozíciou a uzákonili (v treťom čítaní spolu s poslancami SDKÚ) dodnes platný, nie však nerevidovateľný stav.

Politické súvislosti

Ak nahliadneme do programov, s ktorými dnešné vládne strany predstúpili v kampani pred parlamentnými voľbami v roku 2002 pred občanov, zisťujeme v oblasti požiadavky zmeniť aktuálne platné územné členenie krajiny “programovú zrodu”:

- “SDKÚ bude presadzovať zmenu územnosprávneho usporiadania Slovenskej republiky na 12 prirodzených samosprávnych regiónov.”

Volebný manifest SDKÚ – Program pre voľby do NR SR 2002

- “Cieľom Strany maďarskej koalície aj naďalej zostáva vytvorenie územnosprávnych jednotiek založených na prirodzených regiónoch.”

Volebný program SMK 2002

- “KDH bude presadzovať: Otvorenie diskusie o náprave územného členenia, pretože pri jeho schvaľovaní neboli rešpektované odôvodnené požiadavky najmä na severnom a východnom Slovensku (Spiš, Zemplín, Liptov, Orava). Nasledujúce volebné obdobie považujeme na dlhý čas za posledné, v ktorom je možné urobiť nápravu súčasného nedobrého stavu.”

Volebný program KDH (2002)

- “Presadzujeme prirodzenú regionalizáciu územia SR na VÚC aj za cenu zvýšenia ich počtu.”

Volebný program Aliancie nového občana (2002)

Vyzývame predstaviteľov vládnych strán, aby dodržali záväzky vyplývajúce z ich vlastných volebných programov v oblasti zmeny územného členenia.

Odborné argumenty pre zmenu územného členenia

Pri rozhodovaní o zmene územného členenia krajiny a regionálnom usporiadaní, teda vymedzení územných celkov je potrebné v súčasnosti zohľadňovať najmä nasledovné regionalizačné kritériá:

1. Doterajší vývoj (historické a etnokultúrne faktory, identifikácia obyvateľstva s regiónom)

V priebehu 20. storočia prebehlo na území Slovenska až desať reforiem územného členenia a správneho usporiadania krajiny. Tieto zmeny uskutočňovali režimy centralistické, resp. totalitárne s cieľom podriadiť si verejnú správu ako zložku

moci v štáte. Pri týchto zmenách boli porušené regionalizačné kritériá a neboli rešpektované dlhodobé sa formujúce prirodzené regióny. Potvrdovala to i výrazná nestabilita realizovaných modelov členenia územia, etapou veľžúp počas prvej ČSR v 20. rokoch počnúc cez krajské usporiadania za socializmu až po aktuálne platnú "osmičku" zdedenú z obdobia mečiarizmu. Treba tiež podotknúť, že v prípade spomínaných územných celkov po roku 1922 nešlo o samosprávne regióny, ale o územno-správne celky štátu.

Naopak, uplatňovanie modelov vyhraničovania regiónov na základe dlhodobou utváraných sociálno-ekonomických vzťahov, rešpektujúc prírodné bariéry a sformovanú identifikáciu obyvateľstva s takýmito celkami v histórii Slovenska znamenalo, že v období od 11. storočia do 20. storočia sa územia Slovenska dotkli len 5 reforiem či zmien územného a správneho členenia krajiny. Dlhodobou sa uplatňoval systém hradskej španstiev (komitátov), stolíc či žúp v počte 17 až 21 regiónov (Bačík 2001 a Slavík 2003, viď mapová príloha).

Vzťah medzi kritériom a platným územným členením SR

Aktuálne platné územné a správne členenie Slovenska bolo schválené v roku 1996 pre potreby vymedzenia územnej štátnej správy na úrovni krajov (zákon č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní SR, viac v mapovej prílohe). V roku 2001 bolo to isté vymedzenie regiónov na úrovni krajov použité i pre potreby územnej samosprávy, a to napriek všeobecnému nesúhlasu odbornej i širokej laickej verejnosti. Platná "osmička" však nerešpektuje, ba flagrantne porušuje kritérium doterajšieho vývoja, keďže samosprávne kraje vo svojich hraniciach rozdeľujú prirodzené historické regióny, či už v prípade Zemplína, Spiša, Gemera, Hornej Nitry alebo Záhoria. S menovanými "tradičnými" regiónmi sú pritom ich obyvatelia dlhodobou stotožnení, pričom tento pocit identifikácie pretrváva u obyvateľstva napriek mnohým umelým zmenám uskutočneným v 20. storočí. Takáto forma "politických" regiónov má regionálnu identitu v podobe spolupatričnosti, súdržnosti obyvateľstva.

Keďže nie sú samosprávne regióny vytvorené na báze kritérií rešpektujúcich ich prirodzený vývoj a v súlade s dlhodobou vytváranou identitou ich obyvateľstva, nemožno očakávať vyššiu participáciu občanov. Nezáujem obyvateľov o veci verejné v regióne, s ktorým sa neidentifikovali, sa odráža tiež v nedostatočnej občianskej kontrole činnosti regionálnej samosprávy a jej volených zástupcov.

2. Prírodné pomery

Vzhľadom na fyzickogeografické pomery (naše územie je súčasťou tzv. strechy Európy – teda územia, ktorým prechádzajú hlavné rozvodnice oddeľujúce jednotlivé úmoria, Baltského a Čierneho mora) možno na území Slovenska vytýčiť isté línie, ktoré predstavujú výrazné prírodné bariéry (hrebene pohorí, vodné toky). O tieto línie, pôsobiace tiež ako komunikačné bariéry, sa prirodzene opierajú od svojho vzniku i administratívne hranice jednotlivých regiónov – územno-správnych celkov. Tieto “prírodné” hranice patria logicky medzi najstabilnejšie hranice administratívnych celkov. Dominujú najmä na strednom Slovensku (napr. Nízke Tatry) a v západnej časti východného Slovenska (napr. Levočské vrchy, Branisko, Volovské vrchy), oddeľujúc tak od seba v podstate uzavreté kotlinové regióny (napr. Popradská a Liptovská kotlina, Horehronské podolie, Hornádska kotlina) (Gurňák 2000).

Vzťah medzi kritériom a platným územným členením SR

Pri vytváraní súčasného členenia krajiny nebola z hľadiska prírodných pomerov – geomorfologického členenia (Mazúr – Lukniš 1980) rešpektovaná kontinuita a administratívne línie tradične oddeľujúce jednotlivé prirodzené regióny neboli zväčša tvorcami “osmičky” akceptované. Výnimku tvorí najmä najvýraznejšia bariéra v podobe horských chrbtov Nízkyh Tatier (tzv. stredoslovenská komunikačná bariéra (Lukniš 1985)), o ktorú sa opierali takmer všetky územné členenia Slovenska i v z hľadiska stability “nepokojnom” 20. storočí.

Medzi “problémové” oblasti súčasného členenia patrí najmä východné Slovensko (zväčša umelá hranica medzi Prešovským a Košickým samosprávnym krajom) na jednej strane a nerešpektovanie prirodzených hraníc medzi Spišom a Šarišom (Branisko, Levočské vrchy), Abovom a Zemplínom (Slanské vrchy), Spišom a Abovom (Volovské vrchy).

Rovnako nebola rešpektovaná prírodná hranica v Trenčianskom samosprávnom kraji medzi Hornonitrianskou a Trenčianskou župou (Strážovské vrchy), či v Banskobystrickom samosprávnom kraji medzi Zvolenskou župou na jednej strane (povodie Hrona) a Novohradom a Gemerom/Malohontom (s jadrom v Juhoslovenskej kotline) na strane druhej. Umelo bolo zas medzi Trnavským a Bratislavským samosprávnym krajom rozdelené Záhorie, pričom okresy Senica a Skalica (povodie Moravy) boli pričlenené k Trnave ako centru (povodie Váhu) (viď mapová príloha).

3. Nodalita regiónov (spádovosť, zohľadňovanie väzieb medzi centrom a zázemím)

Nodálne regióny predstavujú typ homogénnych (vnútorne rovnorodých) regiónov, v ktorých dominujú horizontálne väzby (toky, vzťahy) medzi centrom (jadrom, uzlom (nodus) v podobe mesta) a zázemím (perifériou, okolím v podobe "vidieka"), pričom hranice sú stanovené slabnúcimi väzbami. Klasickým typom sú tzv. spádové regióny vyčlenené na základe odchádzkovo-dochádzkových vzťahov, teda dennej mobility obyvateľov do zamestnania či škôl. Na tejto báze boli vyčlenené na Slovensku tzv. funkčné mestské regióny (Bezák 1990) vo forme prirodzených spádových regiónov (spolu 66 regiónov na úrovni najbližšej súčasnému okresom). Intenzita dochádzky je jedným z najvýznamnejších indikátorov postavenia centra (v týchto prípadoch mestského sídla) v regióne.

Dochádzka sa ako forma premiestňovania obyvateľstva viaže na existujúce dopravné ťahy a s tým súvisiacu dostupnosť (v zmysle času či vzdialenosti). Vzájomné prepojenie sídla regiónu s hierarchicky nižšími sídlami je tiež jednou z dôležitých podmienok fungovania regiónu.

Vzťah medzi kritériom a platným územným členením SR

Dnešné členenie zväčša rešpektuje vymedzenie funkčných mestských regiónov (FMR), s výnimkou rozdelenia FMR Spišská Nová Ves medzi Prešovský (Levoča) a Košický samosprávny kraj (Spišská Nová Ves), rozdelenia FMR Topoľčany medzi Trenčiansky (Partizánske) a Nitriansky samosprávny kraj (Topoľčany), rozdelenia FMR Galanta medzi Nitriansky (Šaľa) a Trnavský samosprávny kraj (Galanta), rozdelenia FMR Bratislava na severozápade medzi Bratislavský (Malacky) a Trnavský samosprávny kraj (Senica) a na juhovýchode medzi Bratislavský (Šamorín) a Trnavský samosprávny kraj (Dunajská Streda).

Na vyššej hierarchickej úrovni, kde sú spádové regióny prirodzene vymedzené zväčša v súlade s "historickými politickými" regiónmi (komitáty, stolice, župy), však aktuálne členenie opätovne nevyhovuje regionalizačnému kritériu a nerešpektuje sieť spádových centier (Slavík 2001).

I napriek existencii dopravných línií v severo-južnom smere v oblasti Zemplína je tam územie rozčlenené medzi Prešovský a Košický kraj priečne na tieto línie. Podobná je situácia na Hornej Nitre, kde vedú hlavné dopravné línie pozdĺž toku Nitry od Prievidze smerom na Topoľčany a ďalej na do Nitry a nie do Trenčína ako sídla samosprávneho kraja, v rámci ktorého sa Prievidza spolu so svojim zázemím

v súčasnosti administratívne nachádza (viď mapová príloha).

4. Hierarchizácia urbánnych centier krajiny

Hierarchizáciu centier osídlenia Slovenska a regionalizáciu na ich báze uskutočnilo v posledných dvoch decéniách 20. storočia viacero odborných tímov geografov a urbanistov. Medzi základné ukazovatele, ktoré sa pri tomto kritériu sledujú, patrí úroveň občianskej vybavenosti (najmä služby) sídla, na ktorú je sa prirodzene viaže i dochádzka obyvateľov (za službami, za prácou, do škôl) a význam sídla ako uzla v dopravnom systéme. Podľa rôznych metodík tak bolo na Slovensku vyčlenených 13 až 16 regiónov s hierarchickou štruktúrou centier osídlenia (viac napr. Slavík 2001).

Vzťah medzi kritériom a platným územným členením SR

Na základe platného územného členenia Slovenska bolo síce na úroveň kraja “povýšených” tých osem miest, ktoré v spomínaných hierarchických systémoch “obsadili” prvých osem miest celkového poradia hierarchie, avšak ďalšie centrá ako Martin, Zvolen, Poprad a Nové Zámky, menej i Michalovce, Prievidza, Lučenec a Rimavská Sobota, často “významom” vo svojom spádovom regióne nezaostávajú za Trenčínom či Trnavou. Zároveň je tak podľa súčasného členenia v rámci juhovýchodne diagonálnej polovice územia Slovenska na úrovni krajských sídel len Banská Bystrica, Košice a Prešov. Posledne menované navyše tvoria na východe krajiny binodálny centrálny región so vzdialenosťou centier približne 30 km. Tieto centrá sú tak príliš vzdialené k okrajovým (marginálnym) regiónom “veľkých” krajov, a to príliš vzdialené nielen z hľadiska dostupnosti, ale i reálnej občianskej participácie obyvateľov na dianie v regióne. Nové centrá verejnej správy ako prirodzené centrá osídlenia, hospodárstva a služieb by najmä v tejto časti Slovenska (Lučenec, Rimavská Sobota, Poprad, Michalovce) mohli pôsobiť i ako póly rastu a iniciovali by rozvoj svojich spádových území. Pozitívny vplyv administratívnej funkcie ako jedného z impulzov pre rozvoj regiónov už potvrdili viaceré výskumy (napr. Bačík 2001).

5. Územné usporiadanie krajiny na nižšej hierarchickej úrovni (okresy)

V prípade územnej samosprávy sú nižšou jednotkou ako kraje (župy) len obce. Obec je podľa Ústavy SR (čl. 64, ods. 1) základom územnej samosprávy. Pre voľby do orgánov samosprávnych krajov (žúp) je však vhodné vytvoriť medzičlánok medzi obcami a kraji (župami) v podobe volebných obvodov. Takéto volebné obvody by mali rovnako reflektovať regionalizačné kritériá.

Vzťah medzi kritériom a platným územným členením SR

V rámci v súčasnosti platného členenia možno poukázať najmä na absenciu vyčlenenia niektorých prirodzených funkčných mestských regiónov (FMR) ako volebných obvodov, a to najmä na južnom Slovensku. Nevyčlenenie Štúrova a Šiah na juhozápade Slovenska, či Kráľovského Chlmca a Veľkých Kapušian na juhovýchode krajiny ako volebných obvodov (ale i okresov či obvodov v rámci správneho usporiadania Slovenska) je zjavne politicky motivované a odporuje danému kritériu (viď mapová príloha).

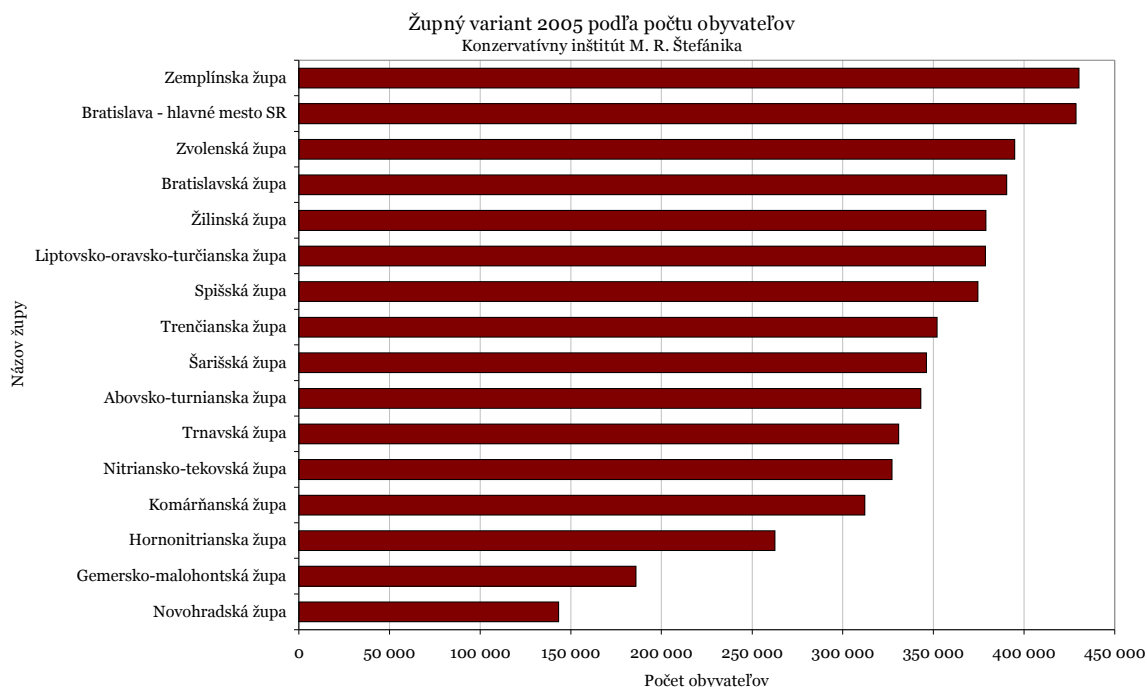
Návrh na zmenu územného členenia SR

Keďže aktuálne vymedzenie regiónov Slovenska zväčša nerešpektuje vyššie spomenuté kritériá, z toho dôvodu predkladáme predstaviteľom výkonnej i zákonodarnej moci, miestnej a regionálnej samosprávy, odbornej i širokej verejnosti náš návrh na zmenu územného členenia Slovenska na posúdenie (viac v mapovej prílohe).

Predkladaný návrh je v súlade s vyššie danými regionalizačnými kritériami, ktoré súčasné členenie často ignoruje, a čiastočne sa pri priestorovom vyhraničení jednotlivých regiónov – žúp zhoduje i so známymi alternatívnymi návrhmi územného členenia krajiny na 16 (Únia miest a obcí SR 1998, viď v mapová príloha) či 12 prirodzených regiónov na župnom princípe (Úrad vlády SR 2001, viď mapová príloha).

Župný variant 2005 - vymedzenie žúp
Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika

Názov župy	Súčasný okresy	Sídlo župy
Bratislava - hlavné mesto SR	Bratislava I - V	Bratislava
Bratislavská	Senec, Pezinok, Malacky, Senica, Skalica, Dunajská Streda	Bratislava
Trnavská	Piešťany, Trnava, Hlohovec, Galanta	Trnava
Trenčianska	Púchov, Ilava, Trenčín, Nové Mesto n/V, Myjava, Bánovce n/B	Trenčín
Žilinská	Považská Bystrica, Čadca, Kysucké Nové Mesto, Žilina, Bytča	Žilina
Liptovsko-oravsko-turčianska	Námestovo, Tvrdošín, Dolný Kubín, Martin, Turčianske Teplice, Ružomberok, Liptovský	Martin
Hornonitrianska	Prievidza, Partizánske, Topoľčany	Prievidza
Nitriansko-tekovská	Nitra, Zlaté Moravce, Levice	Nitra
Komárňanská	Nové Zámky, Komárno, Šaľa	Nové Zámky
Zvolenská	Brezno, Banská Bystrica, Zvolen, Detva, Krupina, Banská Štiavnica, Žiar nad Hronom, Žarnovica	Zvolen
Novohradská	Poltár, Lučenec, Veľký Krtíš	Lučenec
Gemersko-malohontská	Revúca, Rimavská Sobota, Rožňava	Rimavská Sobota
Spišská	Stará Ľubovňa, Kežmarok, Poprad, Levoča, Spišská Nová Ves, Gelnica	Poprad
Šarišská	Stropkov, Svidník, Bardejov, Sabinov, Prešov	Prešov
Abovsko-turnianska	Košice I - IV, Košice okolie	Košice
Zemplínska	Snina, Humenné, Medzilaborce, Michalovce, Sobrance, Trebišov, Vranov nad Topľou	Michalovce

Opatrenia potrebné pre zmenu územného členenia SR v roku 2005

Zmenu územného členenia Slovenskej republiky je potrebné realizovať prostredníctvom opatrení, ktoré sa uskutočnia v troch na seba nadväzujúcich krokoch.

Krok prvý – Zákon o zmene územného členenia SR (župný zákon)

Zákon o zmene územného členenia Slovenskej republiky (župný zákon) bude obsahovať novely troch zákonov – zákona o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch), zákona o voľbách do orgánov samosprávnych krajov a zákona o územnom a správnom usporiadaní. Schválením župného zákona príde k nahradeniu 8 samosprávnych krajov 16 župami. To umožní, aby v regionálnych voľbách v novembri 2005 boli zvolení župani a poslanci župných zastupiteľstiev 16 žúp. Zákon sa bude týkať iba orgánov samosprávy vyšších územných celkov, nebude ním dotknuté usporiadanie orgánov štátnej správy. Župný zákon nadobudne účinnosť najneskôr k 1.8.2005. Navrhovaný obsah župného zákona a možný harmonogram jeho prípravy a schvaľovania sú podrobnejšie opísané nižšie.

Krok druhý – Príprava na vytvorenie žúp

V druhom kroku budú novelizované všetky zákony, v ktorých je upravená pôsobnosť samosprávy vyšších územných celkov a ktoré budú obsahom župného zákona dotknuté. Novely zákonov nadobudnú účinnosť ku dňu zvolenia orgánov župných samospráv. Zároveň bude zrealizovaná legislatívna a praktická príprava na prechod od 8 krajov na 16 žúp (napr. majetkové záležitosti, právne nástupníctvo, platnosť všeobecne záväzných nariadení, prechodné obdobia, vytvorenie župných úradov).

Krok tretí – Zmena usporiadania štátnej správy (rok 2006)

V treťom kroku príde v priebehu roku 2006 k legislatívnym zmenám, ktoré (s účinnosťou od 1.1.2007) obnovia symetriu usporiadania regionálnej samosprávy a štátnej správy prostredníctvom zmeny usporiadania všeobecnej štátnej správy. Príde k zrušeniu 8 krajských úradov a k zníženiu počtu obvodných úradov z 50 na 16. Územný obvod nového obvodného úradu bude zhodný s územným obvodom župy.

Obsah zákona o zmene územného členenia Slovenskej republiky (župný zákon)

- novela zákona č. 302/2001 Z.z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch)
- novela zákona č. 303/2001 Z.z. o voľbách do orgánov samosprávnych krajov
- novela zákona č. 221/1996 Z.z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky

Čo je potrebné zmeniť v jednotlivých zákonoch:

Zákon č. 302/2001 Z.z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch) v znení neskorších predpisov

Obsah novely:

- zmena názvu vyššieho územného celku zo “samosprávneho kraja” na “župu” (v názve zákona a v celom texte zákona)
- zmena ustanovenia o zriadení 8 samosprávnych krajov na ustanovenie o zriadení 16 žúp (§1 ods. 3)
- vypustenie ustanovenia, podľa ktorého “územný obvod samosprávneho kraja je zhodný s územným obvodom kraja” (§ 1 ods. 4)
- vymedzenie územných obvodov jednotlivých žúp prostredníctvom územia obcí tvoriacich okresy – odvolanie sa na zákon č. 221/1996 Z.z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky (nové odseky v § 1)
- zmena názvu orgánov: “župné zastupiteľstvo” miesto “zastupiteľstvo samosprávneho kraja” a “župan” miesto “predseda samosprávneho kraja” (§ 2)
- zmena štátneho orgánu, ktorý vedie evidenciu o uzatvorených zmluvách VÚC o medzinárodnej spolupráci a kontroluje ich súlad so zákonom z “krajského úradu, v ktorého územnom obvode ma (VÚC) sídlo” na “Ministerstvo vnútra SR” (§ 5 ods. 6 a 7)
- vypustenie ustanovenia o účasti prednostu krajského úradu na zasadnutiach zastupiteľstva (§ 7 ods. 6)
- vypustenie ustanovenia o právomoci vlády SR vracieť zastupiteľstvu VÚC schválené všeobecne záväzné nariadenia, ak “je vláda Slovenskej republiky toho názoru, že nariadenie... je v rozpore s národnými záujmami alebo so záujmami

iných vyšších územných celkov alebo obcí” (§ 8 ods. 9)

- zmena terminológie z “úradu samosprávneho kraja” na “župný úrad” a z “riaditeľa úradu” na “prednosta župného úradu” (§ 21 a inde)
- doplnenie prechodného ustanovenia, podľa ktorého prvé zasadnutia zastupiteľstva zvoleného v roku 2005 zvolá prednosta krajského úradu kraja, v ktorého územnom obvode sa nachádza sídlo župy

Zákon č. 303/2001 Z.z. o voľbách do orgánov samosprávnych krajov a o doplnení občianskeho súdneho poriadku

Obsah novely:

- zmena terminológie zo “samosprávnych krajov” na “župy”, zo “zastupiteľstiev samosprávnych krajov” na “župné zastupiteľstvá”, z “predsedov samosprávnych krajov” na “županov” a z “volebných komisií samosprávnych krajov” na “župné volebné komisie” (v názve zákona a v celom texte zákone)
- v ustanoveniach o hlasovacích lístkoch sa upraví, že spoluprácou “s krajským úradom” sa rozumie spolupráca “s krajským úradom kraja, v územnom obvode ktorého sa nachádza sídlo župy” (§ 18 a § 22)
- vypustenie zákazu volebnej kampane 48 hodín pred začatím volieb a v deň konania volieb (§ 27 ods. 3)
- upresnenie, že druhý rovnopis zápisnice obvodnej volebnej komisie o výsledku hlasovania vo volebnom obvode (§ 39 ods. 4) a zápisnice župnej volebnej komisie (v súčasnosti volebnej komisie samosprávneho kraja) o výsledku volieb (§ 40 ods. 3) sa odovzdá do úschovy krajskému úradu kraja, v územnom obvode ktorého sa nachádza sídlo župy
- zmena orgánu štátnej správy, ktorému župná volebná komisia odovzdáva informáciu o výsledkoch volieb, z “krajského úradu, ktorý ju zašle každej obci” na “Ministerstvo vnútra SR, ktoré ho prostredníctvom obvodných úradov zašle každej obci” (§ 43)
- upresnenie, že opatrenia proti nečinnosti obce alebo jej orgánov realizuje “prednosta krajského úradu kraja, v územnom obvode ktorého sa nachádza obec” (§ 55)
- doplnenie prechodného ustanovenia, podľa ktorého pre voľby v roku 2005 sú volebné obvody, počet poslancov, aký sa v nich má voliť a sídla župných volebných komisií a obvodných volebných komisií uvedené v Prílohe zákona

- doplnenie prechodného ustanovenia, podľa ktorého pre voľby v roku 2005 zapisovateľa župnej volebnej komisie vymenuje a jej prvé zasadnutie zvolá minister vnútra Slovenskej republiky
- doplnenie prechodného ustanovenia, podľa ktorého pre voľby v roku 2005 pôsobnosť župana vo veci menovania zapisovateľa obvodnej volebnej komisie, doplnenia počtu členov župnej a obvodnej volebnej komisie na najmenej päť členov a zvolania prvého zasadnutia župnej a obvodnej volebnej komisie patrí ministrovi vnútra Slovenskej republiky a zodpovednosť župného úradu za zabezpečenie pomocných prostriedkov a pomocných pracovných síl pre župné a obvodné volebné komisie patrí Ministerstvu vnútra SR
- zmena Prílohy zákona – volebnými obvodmi pre voľby v roku 2005 budú rovnako ako v roku 2001 okresy v zmysle zákona č. 221/1996 Z.z o územnom a správnom usporiadaní SR (odlišné vymedzenie volebných obvodov sa uplatní iba v nových volebných obvodoch Štúrovo, Šahy, Kráľovský Chlmec a Veľké Kapušany), počty poslancov volených v jednotlivých volebných obvodoch ostanú rovnaké ako boli stanovené pre voľby v roku 2001 (s výnimkou novovytvorených a zmenených volebných obvodov), sídlami župných volebných komisií budú sídla krajských úradov (ak sa krajské mesto nachádza na území župy) a sídla obvodných úradov v sídle župy (ak sa na území župy nenachádza krajské mesto), sídlami obvodných volebných komisií budú obvodné úrady (ak na území okresu sídli obvodný úrad) a stále pracoviská obvodných úradov (ak na území okresu nesídli obvodný úrad)

Zákon č. 221/1996 Z.z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov

Obsah novely:

- vypustiť ustanovenie, podľa ktorého “územný obvod vyššieho územného celku je zhodný len s územným obvodom kraja” (§ 2 ods. 2)
- v Nitrianskom kraji (§ 9 ods. 4) sa medzi okresy doplnia nové okresy Štúrovo a Šahy
- v Košickom kraji (§ 9 ods. 8) sa medzi okresy doplnia nové okresy Kráľovský Chlmec a Veľké Kapušany

Harmonogram prípravy a schválenia zákona o zmene územného členenia Slovenskej republiky (župný zákon)

Príprava návrhu zákona

Alternatíva A – Vládny návrh zákona

23.3.2005 – predloženie návrhu župného zákona do medzirezortného pripomienkového konania

7.4.2005 – ukončenie medzirezortného pripomienkového konania (15 dní)

12.4.2005 – prerokovanie návrhu župného zákona v Legislatívnej rade vlády

20.4.2005 – schválenie návrhu župného zákona vo vláde

22.4.2005 – predloženie vládneho návrhu župného zákona do NR SR (posledný termín na predkladanie návrhov zákonov na májovú schôdzu NR SR)

Alternatíva B – Poslanecký návrh zákona

22.4.2005 – predloženie poslaneckého návrhu župného zákona do NR SR (posledný termín na predkladanie návrhov zákonov na májovú schôdzu NR SR)

Schvaľovanie návrhu zákona v NR SR

10.5.2005 – začiatok májovej schôdze NR SR

11.5.2005 – schválenie návrhu župného zákona v prvom čítaní

11.6.2005 – termín pre prerokovanie návrhu župného zákona vo výboroch NR SR

14.6.2005 – začiatok mimoriadnej schôdze NR SR s dvoma bodmi programu – návrh župného zákona v druhom a treťom čítaní

15.6.2005 – schválenie návrhu župného zákona v druhom čítaní

16.6.2005 – schválenie návrhu župného zákona v treťom čítaní

V prípade vetovania zákona prezidentom SR

8.7.2005 – opätovné schválenie župného zákona (prelomenie prezidentského veta) na riadnej schôdzi NR SR (plánovanej na 6.-8.7.2005)

Realizácia zákona

1.8.2005 – nadobudnutie účinnosti zákona

1.-25.8.2005 – vyhlásenie volieb do orgánov župnej samosprávy predsedom NR SR

19.11.2005 alebo 26.11.2005 – voľby do orgánov župnej samosprávy

Záver

Na tom, že členenie Slovenska na báze prirodzených regiónov by bolo lepším riešením než dnešná umelá osmička, by sa zrejme aspoň deklaratívne zhodla väčšina politikov vládnej koalície a reálne väčšina odborníkov i väčšina občanov. Konštatovať, že “tak by to bolo lepšie”, je však nedostatočné.

Zmenu územného členenia Slovenska je potrebné urobiť a je ju potrebné urobiť práve teraz. Navyše je to nielen potrebné, ale aj možné. Hoci sa koncom roku majú konať voľby do regionálnych zastupiteľstiev, zmenu územného členenia je možné realizovať, a to v rámci normálneho postupu (nie skráteného legislatívneho konania). Obdobie nasledujúcich pár týždňov je zrejme na dlhý čas posledným obdobím, kedy s takouto zmenou možno začať.

Literatúra

BAČÍK, V. (2001): Vplyv administratívnej funkcie na dynamiku vývoja miest Slovenskej republiky. Diplomová práca, Katedra humánnej geografie a demogeografie. Prírodovedecká fakulta UK, Bratislava. <http://www.vladikb.host.sk/prace.htm>.

BEZÁK, A. (1990): Funkčné mestské regióny v sídelnom systéme Slovenska. Geografický časopis, 42, s. 57-73.

GURŇÁK, D. (2000): Fenomén stability hraníc vo vývoji administratívneho členenia Slovenska. In: Drgoňa, V. (ed.): Geographical Studies, No 7, Fakulta prírodných vied Univerzity Konštantína Filozofa, Nitra.

LUKNIŠ, M. (1985): Regionálne členenie Slovenskej socialistickej republiky z hľadiska jej racionálneho rozvoja. Geografický časopis, 37, s. 51-64.

MAZÚR, E. – LUKNIŠ, M. (1980): Geomorfologické jednotky. Mapa č. 16 (1:500 000). In: Kol. autorov: Atlas SSR. Kap. IV. Povrch. SAV, SÚGK, Bratislava, s. 54-55, <http://www.mesa10.sk>.

SLAVÍK, V. (2001): Najvýznamnejšie vedecké práce z oblasti hierarchizácie centier osídlenia, regionalizácie a analýzy medzisídelných väzieb. In: Alternatívny návrh usporiadania samosprávy vyšších územných celkov. M.E.S.A. 10, Bratislava, s. 34-44.

SLAVÍK, V. (2003): Reforma verejnej správy v SR. Priestorové aspekty. Katedra humánnej geografie a demogeografie. Prírodovedecká fakulta UK, Bratislava, <http://www.infostat.sk/vdc/pdf/slavikdoc.pdf>.

O autoroch

RNDr. Dušan Sloboda, analytik KI, vyštudoval regionálnu geografiu a od roku 2002 je externým doktorandom v odbore geografia a kartografia na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. V rokoch 2001 – 2004 pracoval na odbore európskej integrácie Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR. V roku 2004 pôsobil tiež ako stážista na DG Regional Policy v rámci Európskej komisie v Bruseli. Špecializuje sa na oblasť regionálneho rozvoja, verejnej správy a na niektoré aspekty vzťahu Slovensko – EÚ.

Mgr. Ondrej Dostál, riaditeľ KI, vyštudoval filozofiu a sociológiu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. V rokoch 1993 – 1998 pôsobil ako vnútropolitický komentátor denníka Sme. V rokoch 1998 – 2001 bol hovorcom Demokratickej strany. Zaoberá sa najmä problematikou sociálnej politiky, občianskej spoločnosti, národnostných menšín a niektorými aspektmi európskej integrácie. Publikuje vo viacerých médiách.

Mgr. Vladimír Bačík, spracovateľ mapových výstupov, absolvent Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, odbor geografia a kartografia. Od roku 2002 je študentom internej formy postgraduálneho štúdia na Katedre humánnej geografie a demogeografie Prírodovedeckej fakulty UK.